

DEBATT SI DIN MENING!

Send innlegg til debatt@finansavisen.no eller se finansavisen.no. Skriv kort, maksimal lengde er 400 ord.

Lave renter og billige penger er brukt til å blåse bobler overalt, skriver Chr. Anton Smedshaug i AgriAnalyse.

OVERMODEN RESESJON: Den ville kommet uavhengig av uenighetene mellom USA og Kina, men konflikten fremskynder prosessen, skriver artikkelforfatteren. Her USAs president Donald Trump og Kinas president Xi Jinping under G20-møtet i juni.

FOTO: NTB SCANPIX

Mot ny krise i verden

Faresignalene i internasjonal økonomi er økende. Et kjent signal om at en resesjon er i emning er når de lange rentene er lavere enn de korte, altså når prisen (renten) for å låne penger for to år er høyere enn prisen for ti år. Det skjedde denne uken, og sist gang det skjedde var i 2007. Med andre ord har markedet mindre tro på fremtiden enn på nåtiden.

Det er ikke mangel på årsaker til et en ny resesjon er i emning. Basalt sett er problemene siden finanskrisen blitt skjøvet på, ved at den totale gjelden i verden har økt og statenes handlingsrom i stor grad er oppbrukt gjennom høy statsgjeld og allerede lave renter. Det er i så måte verdt å minne om at vårt naboland Sverige er blant landene med den aller laveste styringsrenten, minus 1,0 prosent (i Norge er den 1,25 prosent). Negativ rente har Sverige hatt siden 2014, og renten på statsobligasjoner i store vestlige land som Tyskland, Sveits og Japan er også i minus.

14 billioner dollar statsgjeld har nå negativ rente. Dette omfanget er ukjent i historien til nå, og hadde noen sagt dette skulle bli situasjonen for 12 år siden, ville man blitt sett på som gal. Statene greier imidlertid ikke å betale gjelden og opprettholde velferden med normale renter, så det må bare fortsette så lenge det går. Sparerne er i helvete, mens låntagerne er i himmelen. Problemet er bare at det stadig blir vanskeligere å skaffe avkastning i pensjonsfond og for lavrisikosparing.

De lave rentene og billige penge fra sentralbankene er brukt til å blåse bobler overalt, fra boliger til veteranbiler. De har skapt økte forskjeller, høyere gjeld og høyere risiko. Derfor blir det verre enn sist når boblene brister. For nå er rentene allerede lave, gjeldsbyrdene høye mens veksten er lav – og handlingsrommet ved en ny krise er begrenset. Dette vil nok merkes ekstra godt i Kina,

Chr. Anton Smedshaug. FOTO: ANDERS HENRIKSEN

som har økt gjelden mer enn noe annet land i etterkant av krisen. Der stagnerer veksten, kapitalen forsøker å komme ut, mens internasjonale selskaper flytter produksjon fra Kina tilbake til hjemlandet, eller til naboland som Vietnam. Samtidig er Kina i ferd med å bli gamle før de blir rike, og de er fortsatt fanget i mellominntektsfellen med BNP på 10.000 dollar per person. Eurosamarbeidet, som såvidt

overlevde forrige kriserunde, vil neppe tåle en ny krise. Allerede er svakhetsstegnene tydelige. Mastodonten Deutsche Banks aksjekurs når stadig nye bunner. Og vi skal huske at krisen i mellomkrigstiden for alvor kom til Europa i 1931, da det tysk-østerrikske banksystemet brøt sammen. USA er noe bedre stilt, fordi sentralbanken der har høyere renter slik at det er mer å gå på (pluss 2,25 prosent mot Eurosonens minus 0,4 prosent) og egen valuta som fortsatt er globalt dominerende. Og statsgjelden er i dollar, som amerikanerne kontrollerer. Også Japan bør kunne greie seg relativt bedre enn mange andre land. Japanerne er vant til anemisk vekst og lave renter helt siden krakket i børs- og eiendomsmarkedet som startet rundt nyttår 1989. Samtidig har de et meget godt organisert samfunn med stor samholdskraft.

Uavhengig av handelskonflikten som er under utvikling mellom Kina og USA, er en resesjon

overmoden. Den ville kommet uavhengig av disse uenighetene, men konflikten fremskynder prosessen.

Etter en krevende og turbulent periode må det komme en reorientering av hele det internasjonale finanssystemet der kapitalen etterhvert må kontrolleres bedre og produksjonen fordeles jevnere i verden. Japan, Kina og Tyskland overproduserer og underforbruker, men resten grovt sett overforbruker og underproduserer. Da trenger vi et nytt Bretton Woods-system og sannsynligvis valuta som igjen er knyttet til edelmetall på et vis. Eksperimentet med et fullstendig udisiplinert, papirbasert pengesystem, som for alvor startet da Richard Nixon fjernet dollarens gullinnløsning i 1971, kan synes å gå mot veis ende.

■ **CHR. ANTON SMEDSHAUG**
Økonom i AgriAnalyse og forfatter av boken «Gjeld, hvordan Vesten lurte seg selv»